

Het verhaal bij de prent van H.B. Lindeboom

Eddy ter Braak

In het beeldarchief van het Historisch Genootschap bevindt zich een bijzondere prent van een oude boerenvrouw. De prent is voor het Historisch Genootschap Lochem Laren Barchem interessant, omdat er een vroegere inwoner van het tegen Barchem aan gelegen buurtschap Zwiep op staat afgebeeld, namelijk Harmina Berendina Lindeboom.

De kunstenaar heeft haar in het jaar 1925 afgebeeld en er bij vermeld, dat zij toen 84 jaar oud was. De vermelding "aetatis sue" is latijn voor "op de leeftijd van". De naam van de kunstenaar is Gerard Jan Bos.

Hij heeft haar bijna op het eind van haar leven ontmoet, want een jaar later overleed ze, 86 jaar oud. De vermelde 84 jaar op de tekening is niet juist. In 1925 was ze geen 84, maar 85 jaar oud. Een oude vrouw met een vermoeide blik, die duidelijk laat zien, dat ze een leven van hard werken achter de rug heeft. Ze blijkt de laatste 13 jaren van haar leven, van 1913 tot aan haar dood in 1926, grotendeels alleen op de boerderij te hebben gewoond en gewerkt, waarschijnlijk wel met de hulp van familieleden, die op de boerderijen om haar heen woonden.

Harmina Berendina Lindeboom

Harmina Berendina werd op 29 december 1839 in het buurtschap Zwiep, gemeente Laren, geboren als vierde van de negen kinderen van Jan Lindeboom en Jenneken Lensink. Het gezin woonde op boerderij 'Klein Haselberg' in Zwiep.

Harmina Berendina trouwde op 19 november 1875 in Laren met landbouwer Garrit Jan Esselink. Ze waren toen beiden al niet zo jong meer, zij 35 en hij 37.

Harmina Berendina trok bij Garrit Jan in. Deze woonde op dat moment samen met zijn zuster Harmken op boerderij Schekman in Ampsen. De Esselinks kwamen oorspronkelijk van Zwiep. Vader Berend Esselink was in

1833 na zijn huwelijk met Anneken Schekman op de boerderij van zijn schoonmoeder komen wonen en werken. Schoonmoeder Geertjen Hazewinkel was toen al enige jaren weduwe. Garrit Jan en Harmken, de kinderen van Garrit Jan en Anneken, werden op boerderij Schekman geboren. Berend werd echter ook al vroeg weduwnaar. Zijn vrouw overleed in 1840, slechts 32 jaar oud. In 1855, na de dood van zijn schoonmoeder, nam Berend Esselink de boerderij over. En toen hij in 1875 overleed, was het Garrit Jans beurt om de boel draaiende te houden.

Hij trouwde nog in dat zelfde jaar. Hij was toen al 37 jaar oud. De reden voor dit late huwelijk zal waarschijnlijk zijn geweest, dat hij nu pas voldoende eigen inkomen had om een gezin te kunnen stichten. Het echtpaar Esselink-Lindeboom heeft nooit kinderen gekregen.

Op 1 maart 1882 vertrok het echtpaar naar Zwiep,

schap terug en zochten ze de nabijheid van de familie van Harmina Berendina. Het echtpaar ging op nr. L 33 wonen. Op nr. L 34 woonde een zuster van haar, op nr. L 35 een broer, op nr. L 38 haar grootouders van moederszijde en op nr. L 48 haar vader.

Op 'De Schreur' hebben ze samen jarenlang hun boerenbedrijf gerund, geholpen door één of twee knechten en een dienstmeid.

In 1905 kwam Harmina Berendina's broer, Garrit Lindeboom, bij hen inwonen, waarschijnlijk om zijn zwager, die ondertussen 71 jaar oud was, te ondersteunen. Vier jaar later, op 11 september 1909, overleed Garrit Jan. Zijn broer overleed echter nog geen half jaar later eveneens, 52 jaar oud.

Harmina Berendina heeft nog twee jaar een knecht gehad. Maar vanaf in 1913 heeft ze alleen op de boerderij gewoond. Ze staat tot aan haar dood in 1926 vermeld op het adres L 36.

waar de echtelieden op boerderij 'De Schreur' gingen wonen en werken. Waarom het echtpaar (met Garrit Jans zuster Harmken) naar Zwiep verhuisde, is niet duidelijk. Mogelijk wilden ze naar hun oude buurt-

Zoals al eerder is vermeld, heeft ze in deze laatste fase van haar leven op een dag bezoek gehad van de tekenaar, die het afgebeelde portret van haar maakte.

Gerard Jan Bos

Deze kunstenaar kwam niet uit de Achterhoek. Hij werd in 1860 in Utrecht geboren als zoon van kunstschilder Jan Bos Wzn. (Wouterszoon) en zijn vrouw Johanna Gijsberdina Hofmans. Net als zijn vader en zijn broer Willem Jan, werd ook Gerard Jan kunstschilder. Zijn opleiding kreeg hij van zijn vader en van kunstschilder Jozef Hoevenaer.

Van 1878 tot 1883 was hij student aan de Academie in Antwerpen. Daarna werkte hij in de studio van Willem Goets.

Bos is werkzaam geweest als schilder, tekenaar, etsler, lithograaf en ontwerper van boekbanden en boekomslagen. Hij maakte landschappen, figuurvoorstellingen, afbeeldingen van dieren, portretten en stadsgezichten, vaak in de trant van de Haagse School.

Hij was in 1887 getrouwd met Aletta Gertruda Maria Halberstadt. Het echtpaar kreeg zeven kinderen. Op 14 augustus 1916 werd echter de scheiding tussen het echtpaar uitgesproken.

Gerard Jan Bos is op veel plaatsen werkzaam geweest: in Utrecht, Antwerpen, Den Haag, Apeldoorn, Amsterdam, Brussel, Hilversum, Laren (NH), Aalten en ten slotte in Diepenheim en Zutphen. In de laatste plaats overleed hij op 24 mei 1943.

De schilder zal Harmina Berendina Lindeboom waarschijnlijk in de periode van zijn verblijf in Diepenheim hebben ontmoet.

Gerard Jan Bos moet in zijn tijd een bekend schilder

Arti et Amicitiae.
Koninklijke Subsiidiën.
Het heeft H. H. M. M. den Koning en de Koningin behaagd, op voordracht van de daartoe aangewezen Commissie, tot Pensionnaires van Hunne Majesteiten den Koning en de Koningin voor de Schilderkunst over het jaar 1885, aan te nemen: Mej. SUZE ROBERTSON en den Heer JOHAN M. TEN KATE, te 's Hage; de H. H. JAC. H. HOLLESTELLE, te Dordrecht; JAC. H. GEERLINGS, te Haarlem; HENRI LUIJTEN, **GERARD J. BOS** en P. PH. RINK, te Antwerpen; JAN TOOROP, te Brussel; Mejn. J. E. VAN SON, BERTHA VALKENBURG, HENRIETTE VAN HOVE en H. ABELEVEN en de H. H. JAN VOERMAN, J. VOSKUIL, G. J. VAN SOEREN, HOBBE SMITH, AUG. LE GRAS, ED. FRANKFORT, J. ED. KARSEN en CH. B. DANKMEIJER, te Amsterdam.
De Commissie voornoemd.
Bestuurderen der Maatschappij
Arti et Amicitiae,
De Secretaris,
J. H. MASCHHAUPT.

Advertentie
uit de Nieuw
Amsterdamsche
Courant

zijn geweest, dat blijkt wel uit het feit, dat hij door de koninklijke familie tot "*Pensionnaire*" van Hunne Majesteiten den Koning en de Koningin voor de Schilderkunst over het jaar 1885" werd benoemd.

Als u zijn naam op het internet opzoekt, zult u er achter komen, dat zijn naam daar niet onbekend is en dat het werk van Gerard Jan Bos nog steeds gevraagd wordt en daardoor soms zelfs behoorlijk kostbaar is.

1 Een kunstenaar, die tot 'pensionnaire' werd benoemd vanwege gebleken kwaliteiten, kreeg van het koninklijk paar een toelage of een jaargeld.

Dochter Annie Bos

Vermeldenswaard is nog, dat één van de vier dochters van Gerard Jan Bos destijds een bekende actrice en filmster is geweest. Haar naam luidde Johanna (Annie) Bos.

Haar vader maakte het mogelijk, dat zij een toneelopleiding kon volgen in Antwerpen. Daar maakte ze ook haar theaterdebuut.

Ze speelde tussen 1912 en 1924 in zo'n vijftig films. Aan haar rol in de film "Liefde waakt" dankte ze haar bijnaam "de Nederlandse Asta Nielsen". Haar echte grote doorbraak kwam in 1916, toen ze de hoofdrol speelde in "Majoor Frans". Ze groeide uit tot een veel gevraagde actrice. Ze wordt wel beschouwd als Nederlands eerste filmdiva.

In 2006 bracht Willeke van Ammelrooy haar weer onder de aandacht door een theatermonoloog op te voeren met de titel "Toen 't licht verdween". De voorstelling ging over de uit 1918 daterende film "Toen 't licht verdween" en de rol, die Annie Bos daarin speelde. De film, die jarenlang onvindbaar was en pas in 1996 ergens in Frankrijk opdook, speelde zelf een belangrijke rol in de voorstelling van Willeke van Ammelrooy. De theatervoorstelling was vooral een eerbetoon aan Annie Bos, de eerste grote ster uit de Nederlandse filmgeschiedenis.